

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

נו.

עין משפט
נר מצוה

(א) [מכותו כח, ט] (ב) [טס],
(ג) [דברים ע"ג, ז] (ד) [לדלח, ח]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה (בדף הקודם)
אלו עמטה כו' לשלם באותו
מנה: (ב) ד"ה הכא נפיק
כולה ממונא נבי ריעעא:

ההוא שטרא. והלכך המלוה לקיימו: **שכיב חד מנייהו.** מת אחד מהן קודם שנתקיים השטר ואילו לא מת היה כל אחד זא ומעיד לזדו על חתימת ידו ואין צריך לזרף עמו אחר אלא נאמן לומר זה כתב ידי כדמתן פ"ב דכתובות (דף כ:). זה אומר זה כתב ידי זה אומר זה כתב ידי כו' ומכמים אומרים אין צריך לזרף עמהן אחר אלא נאמן לומר זה כתב ידי ואמרינן בגמ' (ב) לדברי חכמים על מנה שבשטר הן מעידין אהנו ראינו המלוה וחתמנו הלבך בתרי סגי ולא צריך מד מנייהו לאסהודי אדחכרי והיכא דמת אחד מהן אמרינן התם (ג) אליבא דרבנן דלרף שנים מן השוק להעיד על חתימת יד המת והמי יעד הוא לזדו על חתימת ידו אלא העד המי לא יטטרף עם אחר מן השוק להעיד על חתימת המת דכיון דעל מנה שבשטר הן מעידין וכי אמר זה כתב ידי נפק פלגא דממונא אפומיה שהרי הוא לזדו מעיד על חתימתו ואין צריך אחר להעיד עמו וכי דער מטטרף עם ההוא מן השוק להעיד על חתימת המת דער נפיק ריעעא דממונא על פומיה אשתכח דכיליה ממונא נבי ריעעא נפק אפומיה ואין על פי שנים עדימ' צעינן חזי דער על פיו של זה והמי דער על פיו של זה והלכך הכא דשכיב חד מנייהו

אין עד המי יכול להטטרף עם אחר מן השוק להעיד על חתימת יד המת אלא צריך שנים מן השוק להעיד על חתימת יד המת. היינו ממניסין. דאף על גב דשני אחין פסולין לעדות אחת דלא חשיבי אלא כחד אפילו הכי מנשרא להו ממניסין לשלשה אחין צדעות קרקע אחד מאחר שאין זה מעיד על אותה שנה שזה מעיד אף כאלו העד המי מעיד על החתימה שלו ואחיו על חתימת יד המת: **הס.** צמתינתין לא קנפיק כל המומן: **נבי ריעעא.** חסר רביעא דהיינו שלשת חלקים ממון אפומא דלחי אלא פלגא הוא דנפיק אפומא דעד נכרי ופלגא נפיק אפומא דלחי והלכך כשירין לעדות זו לטעמא דפסיל רחמנא קרובים צדעות אחת לפי שאין חשובין אלא כאיש אחד ולגבי חוקת שלש שנים כאיש אחד דמו ששני איש אחר שמטטרף עמהן מועיל בשלשם אס ראה החוקה שלש שנים: **אבל הפא.** גבי שטרא נפיק נבי ריעעא דממונא דהיינו שלש חלקי הממון אפומא דלחי וכי חשבת לאחי כעד אחד נמנא עד אחד מגבה שלשה חלקים והאחד רביע ולא קרינא על פי שנים עדים וגו': **בתנא' אלו דברים שיט להם חוקה.** כלומר אלו מניי תשמישין דאמרינן לקמן שאדם משתמש בשל חצירו שאם משתמש שלש שנים ולא מיחה צו חצירו יש לו חוקה ליה הממוזיק ויכול לטעון אתה נתתו לי לתשמיש זה צמתינת לי כגון תשמישין קצועין כדמפרש לקמן שאדם מקפיד עליהן אס נעשין שלא צרשותו והלכך בשלש שנים הוא חוקה דומיא דצורות שיחין ומערות וצית השלחין וכל הנך דלעיל [כח]. דכיון דקציעות תשמיש הוא כדמחזיק בגופה של קרקע חצירו דמי והוא חוקה חוקה בשלש שנים. ורבינו גונאל פירש אלו דברים שיט להם חוקה ככאשר כבר פירשנו ולא נהירא אלא לדפרישות קאי כדפרישות דלחי לעיל קאי ומסקנא דמתנא' דלעיל היא אריכות לשון של הבל הוא צלל לזוכר ועוד דאכתי תנינן לקמן יש להם חוקה טובא. כלל דמילתא כל מי יט לזון חוקה דמתן צמתינתין עד סוף הפרק בחוקת שלש שנים מיירי כדמוכח בצרייתא [לקמן נט:]. זא לפני רבי חייה אמר לו יגעת בני יגעת: **היה מעמיד בהמה כו'.** כל הנך דברים המיטלטלין הן ואין תשמיש של קציעות ואין בעל חצר מקפיד עד ארבע וחמש שנים ולכך אין לו חוקה למחזיק לומר מדוע לא מחית צירי דלמר ליה בעל חצר לא חששתי למחות דלא מחוקת בגוף הקרקע כדמחזיק אינשי ולא הייתי נפסק כלום ומעמה אני מקפיד: **סוגר ופירס.** מיטלטלין הן וכן ריחים צריחא דידא: **אבל עשה מחילה בחצר כו'.** הרי זה גדר והרי זו חוקה כל מקום תוך המחיצות שעשה יכול לטעון לקוח הוא צדי: **הכניס תרנגולין לתוך הבית.** של חצירו שלש שנים גס על זאת ודאי מקפיד אינש ואם לא מיחה הפסיד דודאי על פי עשה וצרשותו: **ועשה מקום כו'.** או עשה מקום: **עמוק שלשה.** כדי שלא יתפור: או גבוה שלשה. מחילה גבוהה שלשה: **גב' מאי שנה רישא.** דבהעמדת בהמה כדי בלא מחילה אין לו חוקה: **ומ"ש סיפא.** דבעשיית מחילה קנה. וקא ס"ד השמא דבאיינש בעלמא שאינו בר חצר זו קאמר דאין זו חוקה והלכך קשיא ליה מ"ש רישא מסיפא הא ודאי מקפידין בני חצר על איש נכרי שיצא כאלו בהמותיו ומללל מיחו ודאי הקנו לו מקום בחצר זה להעמיד בהמותיו ואמאי אין לו חוקה ולקמן [ע"ב] מתוך לה צמתינתין: **אמר עולא.** כל חוקה רעועה דלא קנה אס זא לעשותה בנכסי הגר לקנותה מיד. והוא הדין לענין קונה קרקע מחצירו וא"ל לך חוק וקני והלך והחזיק חוקה רעועה דלא קנה כגון העמדת סס בהמתו או תנור וכייס דאין זה נעל וגדר דלא עשה שום מיקון בגוף הקרקע: **בנכסי חצירו נמי לא קנה.** כלומר לענין חוקת שלש שנים שגוקח אומר לקחתי ומוכר אומר לא מכרתי אינה קרויה חוקה להיות במקום עדי מכירה דהא לא בעד ולא מידי: **כל שאינו בנכסי הגר קנה.** כגון עשיית מחילה ורפק בה פורתא: **בנכסי חצירו נמי קנה.** כלומר הוא חוקה. ומיהו הקנין ע"י מעות או מתנה היא. ומיהו הכניס תרנגולין לתוך הבית דקמתי סיפא דהי חוקה בנכסי הגר לא היא חוקה והאי דלא פריך לה משום דעדיפא מינה פירין רב ששת. ואית דמפרש דהכניס תרנגולין (מי היו חוקה בנכסי הגר דהיינו נעל שנגל את הדלת בפניהם ולא מילתא היא דנעילת דלת לאו חוקה היא דאינו דומה אלא למצריח ארי כדאמרנן לעיל (ג). ונעל דלת בצנין מיירי שעשה דלת או סמימה: **ופלגא הוא.** צמתינת דקא מדמיית חוקת שלש שנים שתלוי בקפידא לחוקת קנין נכסי הגר שתלוי בתקון הקרקע: **ניר.** אמרינן בפירקין דלעיל (דף טו) דלכולי עלמא ניר לא הו חוקה דבנכסי הגר קנה אפי' רפק בה פורתא ובנכסי חצירו לענין שלש שנים לא קנה בחוקה זו לפי שהכל תלוי בחכילת הפירות שאם יחרוש ולא יאכל אין בעל הקרקע מפסיד שהרי יזוע ואחר יאכל: **והרי אכילת פירות.** לקיטת הפירות דבנכסי חצירו קנה אס אכל הפירות שלש שנים דהוא אכילת שלש שנים במקום עדות שקנה הקרקע זו מן הבעלים כדאמרנן בכוליה פירקין: **ובנכסי הגר לא קנה.** דאין זה נעל וגדר כדאמרנן לעיל (דף נד). האי מאן דפשא דיקלא אדעתא דחיותא לא קני: **אלא אמר רב נחמן אמר רבה** זב אצוה. לעולם גבי איש נכרי שצא להעמיד בהמה בחצר אחרים שאין לו זה שותפות לא שנה רישא ולא שנה סיפא דהוא חוקה שאין בני חצר מניחין לנכרים להשתמש תשמישין הללו בחצר שלהן אלא אס כן נעלו רשות מהן ואם לא מיחו בתוך שלש שנים היא חוקה: והכא

ומשני דהכא לא מכחשי אהדי דצין חטיי ושערי לא דייקי אינשי אע"ג דדייקי צין מנה שומר למנה לזן צוה צוור (סנהדרין דף ל:). התם צריכי למידק שחיב לשלם (ב) אומו מנה שלה אבל הכא לא דייקי דבכל ענין שיאכלנה חטין או שעורים הוא חוקה ומיהו זה אומר אכלה חטין וזה קטנים עדותן בטלה דאפי' בלא דקדוק אין אדם טועה צין חטין לקטנית: **הכא נפיק (ט) נבי ריעעא [דממונא] אפומא (י) דחה.** ואע"ג דיש תקנה כדאמרינן כפרק ז' דכתובות (דף כה. ושם) דאם מת אחד מן החתומין ואין שנים מן השוק להעיד עליו לכתוב חתימת ידיה אספא ושדי לצי דינא ומחזקי ליה כו' הכי נמי הכא אלא דרבינא צעי למימר דצלחו הכי יכול אחיו להעיד והוא מדמה למתני': צמתינתין

מחיצה לבהמתו גבוה עשרה טפחים וכן לתנור וכן לכיריים וכן לריחים הכניס תרנגולין לתוך הבית ועשה מקום לזבלו עמוק שלשה או גבוה שלשה הרי זו חוקה: **גב' מאי שנה רישא ומאי שנה סיפא** אמר עולא כל שאילו בנכסי הגר קנה בנכסי חצירו כל שאילו בנכסי הגר לא קנה בנכסי חצירו לא קנה מתקוף לה רב ששת ובללא הוא והרי ניר בנכסי הגר קנה בנכסי חצירו לא קנה בחצירו וכל שאילו בנכסי חצירו לא קנה אלא אמר רב נחמן אמר רב אבהו **הכא**

כל שאילו בנכסי הגר קנה. דומיא דסיפא דגדר ועשה מחיצה: כל שבנכסי הגר לא קנה. כגון הני דרישא דלא עבד ולא מידי בגוף הקרקע: והרי נייר דבנכסי הגר קנה. כדאמר לעיל אתה הוא גבא רפיק ביה פורתא ואוקמיה בדייה: ובנכסי חצירו לא קנה. כדאמר בפירקין דלעיל אלא דכולי עלמא ניר לא הו חוקה: והרי אכילת פירות. אילו חצירו ג' שנים היא חוקה: ובנכסי הגר לא קנה. כדאמר לעיל בההיא איתתא דאכלה תליסר שנין ולא קנתה בחכר: אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו. לא היינו טעמא דמתני' כדאמרת אלא מתני' והכא

רגב א מיי פ"ז מהל' עדות הל' ד פנת עשין ק"ו טושי"ע ח"מ ט"ו מ"ו ספי"ק י"ז

ר"ב ב מיי פ"ז מהל' טוען ומטען הל' ד ופי"ה מהל' שמים ה' ה סנה עשין לה ופי"ה פ"ב טושי"ע ח"מ ט"ו קמ ספי"ק טו ופי"ה קס"א פפי"ה ה וע"י צ"ג:

רבינו גרשום

אחתימת ידא אידך. דמית: היינו מתני'. דא' יכול ליעטרף עם אחין להעיד: הוה. כמתני'. לא נפיק. אלא פלגא ממונא אפומי דאחי ופלגא אפומא [דאחין]: הכא נפיק נבי ריעעא אפומא דאחי. שאותו את הנתחם מעיד על חצי הממון ואח השני ואחד מעידין על חתימת המת נמצא את שני מעיד על רביע הממון והאחד שעמו מעיד על הרביע: **פסיקא** היה מעמיד בהמה. בחצר חצירו: או מעמיד תנור וכירים וכו'. אלו דבר המטלטל הן אינה חוקה דהואיל דלא קביע לא קפיד בעל חצר: אבל עשה מחיצות. דהיינו בנין קבוע או הכניס תרנגולין לתוך הבית של בעל חצר שמשתמש בביתו או עשה מקום לזבלו בחצר ושתיק בעל חצר הרי זו חוקה: כל שאילו בנכסי הגר קנה. כגון נעל גדר ופריך היינו דומיא דסיפא דגדר ועשה מחיצה: כל שבנכסי הגר לא קנה. כגון הני דרישא דלא עבד ולא מידי בגוף הקרקע: והרי נייר דבנכסי הגר קנה. כדאמר לעיל אתה הוא גבא רפיק ביה פורתא ואוקמיה בדייה: ובנכסי חצירו לא קנה. כדאמר בפירקין דלעיל אלא דכולי עלמא ניר לא הו חוקה: והרי אכילת פירות. אילו חצירו ג' שנים היא חוקה: ובנכסי הגר לא קנה. כדאמר לעיל בההיא איתתא דאכלה תליסר שנין ולא קנתה בחכר: אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו. לא היינו טעמא דמתני' כדאמרת אלא מתני'